

" ما نمایندگان مردم جهان، که از ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳ برای برگزاری دور اول اجلاس جهانی جامعه اطلاعاتی، در ژنو گرد آمده ایم، تمایل و تعهد مشترک خود برای بنا کردن جامعه اطلاعاتی مردم محور، همه شمول و توسعه مدار را اعلام می کنیم. جامعه ای که در آن همگان بتوانند در تولید و خلق اطلاعات و دانش سهیم شوند، به آن دسترسی داشته باشند، آن را به کار گیرند و به اشتراک گذارند، تا افراد، اجتماعات و مردمان قادر شوند بر پایه هدف ها و اصول منشور ملل متحد و احترام کامل و پاس داشت بیانیه جهانی حقوق بشر، در ارتقا توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی خویش، سهیم شوند و به طور کامل استعداد های خود را محقق سازند."

بند آغازین بیانیه اصول- اجلاس جهانی جامعه اطلاعاتی

آقای دبیر کل سازمان ملل متحد در استقبال از آنچه که به "عصر اطلاعات" موسوم شده است و با توجه به این که کلیه شئون اقتصادی و فرهنگی در حال تحول و دگرگونی است، برای توجه جهانیان به این مهم ابتکار و ایده راه اندازی "اجلاس جهانی جامعه اطلاعاتی" را مطرح ساخت، تدارکات اولیه که شروع شد، دو مرحله برای اجلاس در نظر گرفته شد. مرحله اول از ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳ در ژنو برگزار شد و برنامه ریزی برای برگزاری مرحله دوم در سال ۲۰۰۵ در تونس شروع شده است.

در مرحله اول اجلاس در ژنو، بیش از ۱۰،۰۰۰ نفر از روشنفکران و متفکران از سرتاسر دنیا حضور داشتند و با حساسیت به بررسی و تحلیل و راهگشایی نسبت به مسائلی پرداختند که فناوری ارتباطات و اطلاعات در پیش روی جهانیان گشوده است، این عده که شامل حدود ۵۰ تن از سران کشورها، دهها تن از مدیران ارشد صنایع نوین ارتباطات و اطلاعات، و صدها نفر از وزراء، مدیران ارشد دولتی، نمایندگان نهادهای غیر دولتی، مقامات سازمان ملل و نهادهای وابسته، و خبرنگاران و کارشناسان و متفکران جهانی بودند، در سخنرانی های عمومی، میزگردها، کارگاهها، و گروههای کاری به بیان دیدگاههای خود و بحث و بررسی های لازم پرداختند.

آقای کوفی عنان دبیر کل سازمان ملل متحد، در بیانات خود در جلسه افتتاحیه با توجه به دوران گذار تاریخی تأکید کرد که ما نباید خود را دستخوش اتفاقات قرار دهیم، بلکه باید خودمان سرنوشت خود را بسازیم و به سوی جامعه اطلاعاتی گام برداریم که با قدرت فوق العاده و شگفت انگیز فناوری ارتباطات و اطلاعات تحول و دگرگونی اساسی در جنبه های مختلف زندگی اعم از تجارت تا پزشکی، آموزش تا حفاظت محیط زیست و غیره را فراهم کرده است و به عنوان ابزاری اساسی می تواند اهداف آزادی و دموکراسی را رشد و توسعه دهد و دانش را نیز گسترش داده و تفاهم متقابل را تقویت کند.

آقای عنان نگرانی عمیق خود را از شکاف دیجیتالی و چالش های آن ابراز داشت، نگرانی هایی که شامل تسلط فرهنگی زبان انگلیسی و مهجور شدن فرهنگ های قومی است. حال آن که عصر اطلاعات فرصتی است که باید تنوع و تکثر فرهنگی هر چه بیشتر گسترش یابد.

شکاف دیجیتالی که به معنای "دسترسی و عدم دسترسی به کامپیوتر و شبکه، و سیستم های کاربردی و اطلاعاتی" پنداشته می شود، چالش های جدیدی در مقابل دنیای شمال و جنوب گشوده است و همه در تلاش اند که این "شکاف" به "دره دیجیتالی" تبدیل نشود.

آقای دبیرکل نگرانی عمیق خود را از شکاف دیجیتالی در حوزه ها و جنبه های مختلف ابراز داشت و خواستار آن شد که اجلاس به مقوله شکاف دیجیتالی توجه ویژه ای مبذول دارد.

اجلاس با یک نمایشگاه جانبی و دهها جلسه سخنرانی، میزگرد، کارگاه و سمینار همراه بود و در فعالیت رسمی منجر به صدور بیانیه اصول، و برنامه اقدام شد که مورد تصویب سران کشورها یا نمایندگان آن ها قرار گرفت، بیانیه اصول حاوی استراتژی های بنیادینی است که همه جهانیان باید آن را باور داشته باشند تا تحقق جامعه اطلاعاتی میسر شود و برنامه اقدام نیز رهنگاشتی است که جوامع را به سوی جامعه اطلاعاتی راهبر می شود.

در بیانیه اصول دو موضوع چالش زیادی را موجب شد و عاقبت نیز بر سر آن اجماع حاصل نشد و به بررسی کارشناسی بیشتر و اخذ تصمیم نهایی در اجلاس تونس ۲۰۰۵ موكول شد. این دو مورد یکی لزوم مساعدت کشورهای توسعه یافته با کشورهای در حال توسعه برای فائق آمدن به شکاف دیجیتالی بود که طرح های گوناگونی پیرامون آن عنوان شد از جمله راه اندازی صندوق ویژه ای تحت لوای سازمان ملل متحد برای جمع آوری کمک ها و توزیع آنها بین کشورهای در حال توسعه، که اخذ تصمیم نهایی در مورد آن به آینده موكول شد، ولی از همه مهمتر چالش بر سر حاکمیت اینترنت بود!

در بسیاری از کشورها، اینترنت به یک رسانه همگانی تبدیل شده است، و دولت ها چون رسانه های دیگر به قانونمند کردن و کنترل آن علاقه دارند ولی مقوله هایی همچون حفظ حریم شخصی، امنیت شبکه، تأمین حقوق مالکیت معنوی، هزینه دسترسی، و مقابله با شکاف دیجیتالی از مقوله هایی اساسی است که باید مورد توجه قرار گیرد. ولی برخی از اندیشمندان معتقدند استفاده هر چه بهتر از فناوری، و مشارکت هر چه گسترده تر در فرایندهای هماهنگ کننده اینترنت، از در انحصار گرفتن حق حاکمیت بر آن، خیلی موثرتر و بهتر موجب تحقق خواسته های مورد نظر و دخول به جامعه اطلاعاتی به معنای واقعی آن می شود.

اینترنت یک رسانه مدرن و پخش شده است که هیچ کس مسئول آن نیست حال آن که همه مسئول آن اند. درست بر خلاف سیستم های مخابراتی و تلفنی که در سطوح ملی شبکه هایی انحصاری بودند، اینترنت در گستره جهانی از دهها هزار شبکه داخلی تشکیل شده است که توسط شرکت های خصوصی، دانشگاهها، دستگاههای دولتی و دیگر نهادها، اداره می شوند. بعضی از این نهادها ابعادی جهانی دارند حال آن که برخی دیگر در سطوح ملی فعالیت می کنند. صدها نهاد مختلف و هزاران شرکت خصوصی برای گسترش اینترنت در سطح جهانی تصمیم های جدیدی می گیرند و نوآوری هایی عرضه می کنند. این نهادها گوناگون همراه کاربران اینترنت، و توسعه دهندگان فناوریها و کاربردهای آن، نیاز به هماهنگی های مشخصی دارند. هماهنگی و همکاری این گروه ها برای توسعه و تکامل اینترنت کاملاً ضروری است. این اندیشمندان می پندارند که اساساً اشتباه است اگر به "حاکمیت بر اینترنت" بیاندهشیم حال آن که اینترنت ماهیت تک منظوره ای ندارد که قابل حاکمیت باشد، و به جای این امر کاملاً مفیدتر است که به "هماهنگی اینترنت" توجه شود. نموده ها و چهره های گوناگون و متنوع اینترنت و ساختار فنی و پیچیده آن، هماهنگی متنوعی را نیز می طلبد که هریک نیازها و حساسیت های مشخصی را در سطح جهانی و ملی طلب می کند.

به نظر می رسد اگر به دیدگاه "هماهنگی" در مقابل "حاکمیت" توجه کنیم، در سطوح زیر هماهنگی هایی مورد نیاز است:

- هماهنگی در تدوین استانداردهای فنی اینترنت
- هماهنگی در شکل دادن و در اختیار بودن منابع اینترنتی اعم از نام دامنه ها و غیره.
- هماهنگی در تدوین سیاستهایی برای جلوگیری از انحراف در استفاده از اینترنت
- هماهنگی در پایداری و حفظ امنیت اینترنت در مقابله با برنامه های مخرب و حفاظت کارکردهای پایه
- هماهنگی در ایجاد ابزارهای پایه وابسته به برنامه های منبع باز

بنا به ضرورت واگرایی این فعالیت ها، شاید غیر واقع بینانه باشد که پنداشته شود نهاد واحدی، اعم از دولتی یا غیر دولتی، بتواند به تنهایی به طور موثری این نقش ها را ایفا کند و البته توجه به سابقه روند فعلی در نهادهایی که در تکوین نیازها و تدوین پروتکل های فنی و غیره نقش خود را تا کنون به خوبی ایفا کرده اند، ضروری است.

هر چند به نظر می رسد تقابل بین دیدگاههای "حاکمیت" و "هماهنگی" همچنان بازار بحث های داغی بین متخصصان و اندیشمندان خواهد بود و تلاش بر آن است تا در مرحله دوم اجلاس که در نوامبر ۲۰۰۵ در تونس برگزار می شود، دیدگاههای روشنی در این زمینه فراهم شود ولی نکته این است که اینترنت و فناوری ارتباطات و اطلاعات بنا بر ضرورت چند بعدی بودن، و نموده های متنوع و مختلف آن، با دیگر مقوله هایی که در گذشته در سطح جهانی سامانی حتی در نهادهای وابسته به سازمان ملل متحد یافته اند، کاملاً متفاوت است و ضرورتاً مبانی فکری و نظری متفاوتی برای سامان یافتن، زنده ماندن، و همواره بر بستر نوآوری و تحول بودن، را طلب می کند، حال آن که یکسویه نگری و پای فشاردن بر ساختارهایی سنتی ممکن است موجب غفلت هایی شود که در پرتو پیشتاز بودن فناوری های نوین ارتباطات و اطلاعات و نوآوریها، و بازماندگان از قافله به جای فکر ترمیم شکاف دیجیتالی، بر سر همان دره دیجیتالی عمیقی قرار خواهند گرفت که گذار از آن عمری دوباره خواهد خواست.

فناوری ارتباطات و اطلاعات نیز هم چون فناوریهای پایه از آتش و چرخ، تا ماشین بخار و صنعت چاپ که دگرگونی هایی اساسی در تمدن بشر را موجب شدند، موجب تسریع در رشد جوامع و جهش های اقتصادی و فرهنگی است، در کشور ما نیز نرخ رشد بسیار بالای توسعه فناوری ارتباطات و اطلاعات و اینترنت، و جمعیت جوان و خواستار پیشرفت و تحول، فرصت مناسبی است که با ایجاد توسعه ساختاری نوین، مناسب، و کارآمد و متحول ساختن ساختارهای سنتی به جایگاهی که در شأن تمدن کهنسالمان است در جامعه اطلاعاتی، نایل شویم.